

ÅNDEN I KASSEN

I den knasende støj fra en ombygget AM/FM-radio åbenbarer stemmer fra faldne soldater fra Gettysburg sig sammen med tegn fra tysktalende spøgelser og fra en tidligere præsident. Blandt amerikanske spøgelsesjægere tingsliggøres ånderne fra de afdøde sig i elektronik og teknologiske gadgets, der gør det muligt at forene det irrationelle med det rationelle.

af MADS DAUBJERG

Den amerikanske borgerkrig 1861-65 krævede flere amerikanske ofre end alle andre krige, USA før og siden har været involveret i, tilsammen. Omtrent 650.000 liv, eller cirka seks procent af den daværende amerikanske befolkning, gik til i kampen for (og imod) at holde sammen på unionen. Borgerkrigen udgør i dag en hjørnesten i den amerikanske historie og et rammesæt af mytologier og værdier, som i både direkte og indirekte forstand brødføder den amerikanske selvforståelse. Et af de steder, man kan betragte borgerkrigens aftryk som

en meget direkte industri, er i Gettysburg i Pennsylvania. Den lille by lever i høj grad af sin fortid som kulisser for et af krigens afgørende slag, i kraft af mere end to millioner årlige besøgende. Men de tusinder fra Nord og Syd, der faldt her over tre blodige dage i juli 1863, hviler ikke nødvendigvis i fred – i hvert fald ikke, hvis man skal tro byens talrige udbydere af spøgelsesturisme. I disse år markedsføres Gettysburg, med henvisning til sin voldsomme historie, som "the most haunted place in America". Under mit feltarbejde på stedet i 2010 tog jeg

del i en vifte af natlige udskejelser og såkaldte "paranormale efterforskninger" af stedets ånd og ånder; aktiviteter, der i høj grad viste sig at handle om ting, og især om at omforme det ikke-tingslige til noget, vi kan tage og føle på.

Hvad er da et spøgelse – i den amerikanske nutidsudgave, som dyrkes og jages her – og hvordan får man adgang til det? Mit korte svar på disse sider begrænser sig netop til en ting, nemlig den såkaldte *ghost box*. Dette fascinerende stykke teknologi er ét

blandt mange værktøjer og maskiner, der anvendes af byens spøgelsesjægere, og som er særlig velegnet til at indfange og oversætte stemmerne og signalerne fra "den anden side". Spøgelseskassen er et redskab, som i bogstaveligste forstand formår at binde mennesker, teknologi og forfædre sammen i særegne lommer af tid og overensstemmelse. Materielt set har vi at gøre med en ombygget version af en billig AM/FM-radio, man kan købe i de fleste amerikanske elektronikmarkeder. Som ting betragtet er den

altså i udgangspunktet et stykke (normalt) hverdagsteknologi, men pointen er, at radioen gennem menneskelig intervention forvandles til noget andet, nemlig et (paranormalt) kommunikationsmiddel. Konkret drejer indgrebet, der forvandler kassen fra radio til ghost box, sig om med en skruetrækker at åbne den og obstruere den indre mekanisme – et lille metalrør, der skal bøjes – som under normale omstændigheder tillader radioen at stoppe sin søgen, når den rammer en ny frekvens. Med andre ord kan en ghost box,

der tændes, ikke (længere) fastholde en frekvens, men er dømt til konstant at knase videre, i en vedvarende strøm af "white noise", som kun afbrydes i få sekunder ad gangen af fjerne stemmer og lydbidder. Det er disse fragmenter (som for os andre, der kun kender radioens sædvanlige funktionsmåde, lyder som stemmer fra radioværter, interviewudpluk eller brudstykker af musik), der i den paranormale udlægning viser sig at besidde andre og langt mere vidtrækkende kvaliteter: De er nemlig manipulerede og for-

stærkede tilkendegivelser fra de rastløse døde.

For Tom, indehaver af det bekendte udseende, men stort navngivne International Museum of Spiritual Investigations i Gettysburg, er spøgelseskassen en formidabel makker. I de talrige paranormale efterforskninger, jeg deltog i sammen med ham og hans folk, var kassen altid festens ubestridte midtpunkt. Den blev ofte gemt som en slags trumf, der først kom på bordet, når de øvrige redskaber, metoder og teknologi var blevet afprøvet. Seancerne var gennemsyret af en kriminalteknisk retorik og tilgang, modelleret over populære amerikanske tv-serier som *Ghost Hunters*, *Paranormal State*, *Ghost Lab* og mange flere. "I treat any location as a crime scene", som Tom sagde, og ofte understregede han sin egen baggrund i militærpolitiet som en vigtig forudsætning for sine efterforskninger. Den overraskende punktlige og teknisk-rationalistiske indstilling til det flygtige og irrationelle fænomen, spøgelse er, blev materielt set understøttet af et omfattende arsenal af instrumenter, udstyr og teknologi. Ordinære hjælpemidler som blyanter, landkort og målebånd blev suppleret med kameraer, pandelamper, diktafoner, termometer, EMF-metre, infrarøde briller, og en række andre apparater. Foruden naturligtvis spøgelseskassen.

Tom sad altid selv ved knapperne, når det gik løs. Som kassens egenhændige operatør indtog han en privilegeret position, når vi var samlet, typisk 5-8 jægere, omkring den lille boks. Den var tilsluttet to diktafoner, som tillod Tom at optage sekvenserne, hvor

han stillede spørgsmål og fik svar fra den anden side. På den måde kunne vi stoppe op, genhøre spørgsmål og svar, og sammen udlede betydning af de stemmer, som ubetvivleligt befandt sig på optagelserne. For jeg og andre uerfame efterforskere lød de stadig mest som almindelige radiostemmer, der sporadisk og tilfældigt fandt vej gennem en meningsløs mur af knas. Men i denne sammenhæng var de altså at betragte som (ofte ganske vist kryptiske) svar på Toms spørgsmål. Typisk lagde han meget bredt ud: "Hvad hedder du?", spurgte han og ventede nogle sekunder på respons fra den anden side. "Deltog du i slaget ved Gettysburg?", "hvilken rang har du?" og "hvilket år befinder vi os i?" var andre ofte benyttede anslag. Vores mission var nu, i dette kakofoniske lydteppe, at fange og registrere kassens, eller rettere åndernes, svar. Toms højre hånd Greg havde til opgave at notere dem ned på små lapper papir, som han lagde i en bunke, og som efterfølgende kunne pusles sammen til mere eller mindre sammenhængende beskeder eller ligefrem samtaler.

Resultaterne var ofte overraskende. Gennem den lille ghost box registrerede vi en lang række stemmer og indtryk, som i den hastige, kollektive fortolkningsprocedure, de blev underlagt – men hvori Tom og Greg altid havde de sidste ord – antog karakter af vidnesbyrd fra fjerne og fremmedartede forfædre. Foruden talrige faldne soldater fra slaget ved Gettysburg har jeg blandt andre haft kontakt til ånden fra en indfødt indianer, hvis sprog vi ikke forstod, og også til et tysktalende spøgelse. En enkelt gang mente Tom sågar,

at vi havde selveste Abraham Lincoln i den anden ende, men det blev aldrig for alvor bekræftet.

For mig som antropolog er det interessante spørgsmål ikke så meget om spøgelse og paranormale fænomener er virkelige, men snarere *hvordan* deres eksistens, som i sammenhænge som disse i hvert fald midlertidigt etableres som plausibel eller potentiel, tager form og får effekt. I de forbindelser er tingene, og herunder spøgelseskassen, fuldstændig centrale. Som medier for kommunikation, men mere end det: som den kondenserede, tingsliggjorte form, spøgelse kan tildeles og tage i en amerikansk provinsby, hvor man higer efter det irrationelle, men også efter at putte det irrationelle i rationelle kasser. ■

Forslag til videre læsning:

Hill, Annette 2011. *Paranormal Media. Audiences, Spirits and Magic in Popular Culture*. London & New York: Routledge.

Holloway, Julian 2010. *Legend-tripping in spooky places: ghost tourism and infrastructures of enchantment*. *Environment and Planning D: Society and Space*, 28(4): 618-637.

Læs mere om teknologien og lær, hvordan du selv ombygger en radio til en ghost box på: http://www.angelsghosts.com/ghost_box

MADS DAUGBJERG ER ADJUNKT I ANTHROPOLOGI VED INSTITUT FOR KULTUR OG SAMFUND, AARHUS UNIVERSITET. HAN FORSKER ISÆR I FORBINDELSERNE MELLEM TURISME, FORSTÅELSE AF FORTIDEN, OG SPECIFIKKE STEDERS KRAFT OG BETYDNING. HAN HAR UDFØRT EN RÆKKE FELTARBEJDER I DANMARK OG USA.